

sancto loqueretur, ita se missurum ait, ut non negaret Patrem missurum, et alio loco ita Patrem, ut non negaret se missurum, hic vero aperte ait: « Non est meum dare; » atque ita secutus, a Patre dixit ista præparata. Sed hoc est quod præstruximus secundum formam servi dictum: ut ita intelligeremus: « Non est meum dare, » ac si diceretur, Non est humanæ potestatis hoc dare, ut per illud intelligatur hoc dare, per quod Deus æqualis est Patri. « Non est meum, inquit dare, » id est, non humana potestate ista do: « Sed quibus paratum est a Patre » meo¹: » sed jam tu intellige, quia si omnia quæ habet Pater mea sunt, et hoc utique meum est, et cum Patre ista paravi.

XXVI. Nam et illud quæro, quomodo dictum sit: « Si quis non audit verba mea, ego non judicabo illum². » Fortassis enim ita hic dixit: « Ego non judicabo illum, » quemadmodum ibi, « Non est meum dare. » Sed quid hic sequitur? « Non enim veni, inquit, ut judicem mundum, » sed ut salvum faciam mundum: » deinde adjungit, et dicit: « Qui me spernit et non accipit verba mea, » habet qui se judicet³. » Hic jam intelligeremus Patrem, nisi adjungeret et diceret: « Verbum quod locutus sum, » ipsum judicabit illum in novissimo die, » quid igitur, jam nec Filius judicabit, quia dixit: « Ego non judicabo » illum? » nec Pater, sed verbum quod locutus est Filius? Imo audi adhuc quod sequitur: « Quia ego, inquit, » non ex me locutus sum, sed qui me misit Pater, ille » mandatum mihi dedit quid dicam, et quid loquar? et » scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego » loquor, ita ut dixit mihi Pater, sic loquor⁴. » Si ergo non judicat Filius; sed verbum quod locutus est Filius, ideo autem judicat verbum quod locutus est Filius, quia

¹ Joan. xvi, 15. — ² Id. xii, 47. — ³ Ibid. 48. — ⁴ Ibid. 49.

non ex se locutus est Filius, sed qui misit eum Pater mandatum dedit ei quid dicat, et quid loquatur: Pater utique judicat, cujus verbum est quod locutus est Filius, atque ipsum Verbum Patris idem ipse est Filius. Non enim aliud est mandatum Patris, aliud Verbum Patris: nam et verbum hoc appellavit, et mandatum. Videamus ergo ne forte quod ait: « Ego non ex me locutus sum, » hoc intelligi voluerit: Ego non ex me natus sum. Si enim Verbum Patris loquitur, se ipsum loquitur, quia ipse est Verbum Patris. Plerumque enim dicit: « Dedit mihi » Pater: » in quo vult intelligi quod eum genuerit Pater: non ut tanquam jam existenti et non habenti dederit aliquid: sed ipsum dedisse ut haberet, genuisse est ut esset. Non enim sicut creatura, ita Dei Filius ante incarnationem et ante assumptam creaturam, unigenitus per quem facta sunt omnia, aliud est, et aliud habet: sed hoc ipsum est, quod est id quod habet. Quod illo loco manifestius dicitur, si quis ad capiendum sit idoneus, ubi ait: « Sicut habet Pater vitam in semetipso, ita dedit Filio vitam habere in semetipso. » Neque enim jam existenti et vitam non habenti dedit ut haberet vitam in semetipso, cum eo ipso quod est, vita sit. Hoc est ergo, « Dedit Filio vitam habere in semetipso, » genuit Filium esse incommutabilem vitam, quod est vita æterna. Cum ergo Verbum Dei sit Filius Dei, et Filius Dei sit verus Deus et vita æterna, sicut in Epistola sua dicit Joannes¹; etiam hic quid aliud agnoscimus, cum dicit Dominus: « Verbum quod locutus sum, ipsum judicabit eum in » novissimo die²: » et ipsum Verbum, Patris verbum esse dicit et mandatum Patris, ipsumque mandatum vitam æternam? « Et scio, inquit, quia mandatum ejus » vita æterna est. »

¹ 1 Joan. v, 20. — ² Joan. xii, 48.

XXVII. Quæro itaque quomodo intelligamus, « Ego » non iudicabo; sed verbum quod locutus sum iudicabit: » quod ex consequentibus apparet ita dictum, ac si diceret: « Ego non iudicabo, sed verbum Patris iudicabit. Verbum autem Patris est ipse Filius Dei. Siccine intelligendum est: Ego non iudicabo, sed ego iudicabo? Quomodo potest istud esse verum, nisi ita: Ego scilicet non iudicabo ex potestate humana, quia Filius hominis sum; sed ego iudicabo ex potestate Verbi, quoniam Filius Dei sum. Aut si contraria et repugnantia videntur: Ego non iudicabo, sed ego iudicabo: quid illic dicemus, ubi ait: « Mea doctrina non est mea? » Quomodo mea, quomodo non mea? Non enim dixit: Ista doctrina non est mea: sed, « Mea doctrina non est mea¹: » quam dixit suam, eandem dixit non suam. Quomodo istud verum est, nisi secundum aliud suam dixerit, secundum aliud non suam; secundum formam Dei suam, secundum formam servi non suam? Cum enim dicit: « Non est mea, » sed ejus qui me misit, » ad ipsum Verbum nos facit recurrere. Doctrina enim Patris est Verbum Patris, qui est unicus Filius. Quid sibi et illud vult: « Qui in me » credit, non in me credit? » Quomodo in ipsum, quomodo non in ipsum? Quomodo tam contrarium sibi quæ adversum potest intelligi? « Qui in me credit, inquit, » non in me credit, sed in eum qui me misit²: » nisi ita intelligas: Qui in me credit, non in hoc quod videt credit, ne sit spes nostra in creatura, sed in illo qui suscepit creaturam, in qua humanis oculis appareret, ac sic ad se æqualem Patri contemplandum per fidem corda mundaret? Ideoque ad Patrem referens intentionem credentium, et dicens: « Non in me credit, sed in eum qui » me misit, » non utique se a Patre, id est, ab illo qui

¹ Joan. vii, 16. — ² Id. xii, 44.

eum misit, voluit separari: sed ut sic in eum crederetur, quomodo in Patrem cui est æqualis. Quod aperte alio loco dicit: « Credite in Deum, et in me credite¹: » id est: Sicut creditis in Deum, sic et in me; quia ego et Pater unus Deus. Sicuti ergo hic, tanquam abstulit a se fidem hominum, et in Patrem transtulit, dicendo: « Non » in me credit, sed in eum qui me misit, » a quo tamen se utique non separavit: sic etiam quod ait: « Non est » meum dare, sed quibus paratum est a Patre meo², » puto clarere secundum quid utrumque accipiendum sit. Tale est enim et illud: « Ego non iudicabo³; » cum ipse iudicaturus sit vivos et mortuos⁴: sed quia non ex potestate humana, propterea recurrens ad deitatem, sursum erigit corda hominum, propter quæ sublevanda descendit.

XXVIII. Nisi tamen ipse idem esset Filius hominis propter formam servi, quam accepit, qui est Filius Dei propter Dei formam in qua est, non diceret Paulus apostolus de principibus hujus sæculi: « Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent⁵. » Ex forma enim servi crucifixus est, et tamen Dominus gloriæ crucifixus est. Talis enim erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, et hominem Deum: Quid tamen propter quid, et quid secundum quid dicatur, adjuvante Domino prudens et diligens et pius lector intelligit. Nam ecce diximus quia secundum id quod Deus est, glorificat suos, secundum hoc utique quod Dominus gloriæ est; et tamen Dominus gloriæ crucifixus est, quia recte dicitur et Deus crucifixus; non ex virtute divinitatis, sed ex infirmitate carnis: sicut dicimus, quia secundum id quod Deus est iudicat, hoc est ex potestate divina, non ex humana; et tamen ipse homo iudicaturus est, sicut Domi-

¹ Joan. xiv, 1. — ² Matth. xx, 23. — ³ Joan. xix, 47. — ⁴ 2 Tim. iv, 1. — ⁵ 1 Cor. ii, 8.

nus gloriæ crucifixus est : ita enim aperte dicit : « Cum » venerit Filius hominis in gloria sua, et omnes Angeli cum » eo, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes¹ : » et cætera quæ de futuro iudicio usque ad ultimam sententiam in eo loco prædicantur. Et Judæi, quippe qui in malitia perseverantes, in illo iudicio puniendi sunt, sicuti alibi scriptum est : « Videbunt in quem pupugerunt². » Cum enim et boni et mali visuri sint iudicem vivorum et mortuorum, procul dubio eum videre mali non poterunt, nisi secundum formam qua Filius hominis est ; sed tamen in claritate in qua iudicabit, non in humilitate in qua iudicatus est. Cæterum illam Dei formam in qua æqualis est Patri, procul dubio impii non videbunt. Non enim sunt mundicordes : « Beati enim mundicordes : quoniam » ipsi Deum videbunt³, » et ipsa visio est facie ad faciem⁴, quæ summum præmium promittitur justis ; et ipsa fiet, cum tradet regnum Deo et Patri⁵ ; in quo et suæ formæ visionem vult intelligi, subjecta Deo universa creatura, et ipsa in qua Filius Dei filius hominis factus est : Quia secundum hanc et ipse Filius tunc subjectus illi erit, qui ei subiecit omnia, ut sit Deus omnia in omnibus. Alioquin si Filius Dei iudex in forma qua æqualis est Patri, etiam impiis cum iudicaturus est apparebit, quid est quod pro magno dilectori suo pollicetur dicens : « Et ego » diligam eum, et ostendam me ipsum illi⁶ ? » Quapropter filius hominis iudicaturus est, nec tamen ex humana potestate, sed ex ea qua Filius Dei est : et rursus Filius Dei iudicaturus est, nec tamen in ea forma apparens, in qua Deus est æqualis Patri, sed in ea qua filius hominis est.

XXIX. Itaque utrumque dici potest, et filius hominis iudicabit, et non filius hominis iudicabit : quia filius

¹ Matth. xxv, 31. — ² Zach. xii, 10, et Joan. xix, 37. — ³ Matth. v, 8. — ⁴ 1 Cor. xiii, 12. — ⁵ Id. xv, 24. — ⁶ Joan. xiv.

hominis iudicabit, ut verum sit quod ait : « Cum venerit Filius hominis, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes¹ ; » et non filius hominis iudicabit, ut verum sit quod ait : « Ego non iudicabo² ; et, Ego non quæro » gloriam meam, est qui quærat et iudicet³. » Nam secundum id quod in iudicio non forma Dei, sed forma filii hominis apparebit, nec ipse Pater iudicabit. Secundum hoc enim dictum est : « Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio⁴. » Quod utrum ex illa locutione dictum sit, quam supra commemoravimus, ubi ait : « Sic dedit Filio habere vitam in semetipso, » ut significaret quia sic genuit Filium : an ex illa de qua loquitur Apostolus dicens : « Propter quod eum » suscitavit, et donavit illi nomen quod est super omne » nomen. » Hoc enim de filio hominis dictum est, secundum quem Dei Filius excitatus est a mortuis. Ille quippe in forma Dei æqualis Patri, ex quo se exinanivit formam servi accipiens, in ipsa forma servi et agit, et patitur, et accipit, quæ consequenter contexit Apostolus : « Humiliavit se, factus obediens usque ad mortem, » mortem autem crucis : propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit ei nomen quod est super omne nomen, » ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, » quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris⁵. » Utrum ergo secundum illam, an secundum istam locutionem dictum sit : « Omne iudicium dedit Filio, » satis hinc apparet, quia si secundum illud diceretur secundum quod dictum est : « Dedit Filio habere vitam in semetipso ; » non utique diceretur : « Pater non iudicat quemquam⁶. » Secundum hoc enim quod æqualem Pa-

Matth. xxv, 31. — ² Joan. xii, 47. — ³ Id. viii, 50. — ⁴ Id. v, 22. — ⁵ Philip. ii, 9-11. — ⁶ Joan. v, 22.

ter genuit Filium, judicat cum illo. Secundum hoc ergo dictum est, quod in iudicio, non forma Dei, sed forma filii hominis apparebit. Non quia non iudicabit qui dedit omne iudicium Filio, cum de illo dicat Filius: « Est qui » quærat et iudicet¹: » sed ita est dictum: « Pater non » iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio²; » ac si diceretur, Patrem nemo videbit in iudicio vivorum et mortuorum, sed omnes Filium: quia et filius hominis est, ut possit et ab impiis videri, cum et illi videbunt in quem pupugerunt³.

XXX. Quod ne conijcere potius quam aperte demonstrare videamur, proferamus ejusdem Domini certam manifestamque sententiam, qua ostendamus ipsam fuisse causam ut diceret: « Pater non iudicat quemquam, sed » omne iudicium dedit Filio⁴, » quia iudex in forma filii hominis apparebit, quæ forma non est Patris, sed Filii; nec ea Filii in qua æqualis est Patri, sed in qua minor est Patre; ut sit in iudicio conspicuus et bonis et malis. Paulo enim post dicit: « Amen dico vobis, quia qui verbum » meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam » æternam, et in iudicium non veniet, sed transiet a morte » in vitam⁵. » Hæc vita æterna est illa visio, quæ non pertinet ad malos. Deinde sequitur: Amen, amen dico » vobis quia veniet hora, et nunc est, cum mortui audient » vocem Filii Dei, et qui audierint vivent⁶. » Et hoc proprium est piorum qui sic audiunt de incarnatione ejus, ut credant, quia Filius Dei est: id est sic eum propter se factum accipiunt minorem Patre in forma servi, ut credant quia æqualis est Patri in forma Dei. Et ideo sequitur, et hoc ipsum commendans dicit: « Sicut enim Pater » habet vitam in semetipso, ita dedit et Filio vitam ha-

¹ Joan. viii, 10. — ² Id. v, 22. — ³ Zach. xii, 10. — ⁴ Joan. v, 22. — ⁵ Ibid. 24. — ⁶ Ibid. 25.

» bere in semetipso. » Deinde venit ad visionem suæ claritatis, in qua venturus est ad iudicium, quæ visio communis erit et impiis et justis. Sequitur enim et dicit: « Et » potestatem dedit ei et iudicium facere, quoniam filius » hominis est. » Puto nihil esse manifestius. Nam quia Filius Dei est æqualis Patri, non accipit hanc potestatem iudicii faciendi, sed habet illam cum Patre in occulto; accipit autem illam, ut boni et mali eum videant iudicantem, quia filius hominis est. Visio quippe filii hominis exhibebitur et malis: nam visio formæ Dei non nisi mundis corde, quia ipsi Deum videbunt¹, id est, solis piis quorum dilectioni hoc ipsum promittit, quia se ipsum ostendet illis. Et ideo vide quid sequatur: « Nolite mirari » hoc, » inquit. Quid nos prohibet mirari, nisi illud quod revera miratur omnis qui non intelligit, ut ideo diceret Patrem dedisse ei potestatem et iudicium facere, quia filius hominis est; cum magis quasi hoc expectaretur ut diceret, quoniam Filius Dei est? Sed quia Filium Dei secundum id quod in forma Dei æqualis est Patri videre iniqui non possunt; oportet autem ut iudicem vivorum et mortuorum, cum coram iudicabuntur, et justi videant et iniqui: « Nolite, inquit, hoc mirari, quoniam veniet hora in qua » omnes qui in monumentis sunt audient vocem ejus: et » prodient qui bona gesserunt, in resurrectionem vitæ; » qui autem mala gesserunt, in resurrectionem iudicii². » Ad hoc ergo oportebat ut ideo acciperet illam potestatem, quia filius hominis est, ut resurgentes omnes viderent eum in forma, in qua videri ab omnibus potest, sed alii ad damnationem, alii ad vitam æternam. Quæ est autem vita æterna nisi illa visio, quæ non conceditur impiis? « Ut cognoscant te, inquit, unum verum Deum, et quem » misisti Jesum Christum³. » Quomodo et ipsum Jesum

¹ Marth. v, 8. — ² Joan. v, 28. — ³ Id. xvii, 3.

Christum, nisi quemadmodum unum verum Deum, qui ostendet se ipsum illis, non quomodo se ostendet etiam puniendis in forma filii hominis?

XXXI. Secundum illam visionem bonus est, secundum quam visionem Deus apparet mundis corde: quoniam « Quam bonus Deus Israël rectis corde¹. » Quando autem iudicem videbunt mali, non eis videbitur bonus; quia non ad eum gaudebunt corde, sed tunc se plangent omnes tribus terræ, in numero utique malorum omnium et infidelium². Propter hoc etiam illi qui eum dixerat magistrum bonum, quærenti ab eo consilium consequendæ vitæ æternæ, respondit: « Quid me interrogas de bono? » Nemo bonus nisi unus Deus³. » Cum et hominem alio loco dicat bonum ipse Dominus: « Bonus homo, inquit, » de bono thesauro cordis sui profert bona, et malus homo » de malo thesauro cordis sui profert mala⁴. » Sed quia ille vitam æternam quærebat, vita autem æterna est in illa contemplatione, qua non ad pœnam videtur Deus, sed ad gaudium sempiternum; et non intelligebat cum quo loquebatur, qui tantummodo eum filium hominis arbitrabatur: « Quid me interrogas, inquit, de bono? » id est, Istam formam quam vides, quid interrogas de bono, et vocas me secundum quod vides magistrum bonum? Hæc forma filii hominis est, hæc forma accepta est, hæc forma apparebit in iudicio, non tantum justis, sed et impiis, et hujus formæ visio non erit in bonum eis qui male agunt. Est autem visio formæ meæ, in qua cum essem, non rapinam arbitratus sum esse æqualis Deo⁵, sed ut hanc acciperem me ipsum exinanivi. Ille ergo unus Deus Pater et Filius et Spiritus sanctus, qui non apparebit nisi ad gaudium quod non auferetur a justis; cui gau-

¹ Psal. lxxii, 1. — ² Apoc. i, 7. — ³ Matth. xix, 17. — ⁴ Id. xii, 35. — ⁵ Philip. ii, 6.

dio futuro suspirat qui dicit: « Unam petii a Domino, » hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini per omnes » dies vitæ meæ, ut contempler delectationem Domini⁴: » unus ergo Deus ipse est solus bonus², ob hoc, quia nemo eum videt ad luctum et planctum, sed tantum ad salutem et lætitiâ veram. Secundum illam formam si me intelligis, bonus sum: si autem secundum hanc solam, quid me interrogas de bono? si inter illos es qui videbunt in quem pupugerunt³; et ipsa visio malum eis erit, quia pœnalis erit. Ex ista sententia dixisse Dominum: « Quid » me interrogas de bono? Nemo bonus nisi unus Deus⁴, » his documentis quæ commemoravi probabile est, quia visio illa Dei qua contemplabimur incommutabilem atque humanis oculis invisibilem Dei substantiam, quæ solis sanctis promittitur, quam dicit apostolus Paulus: « Facie » ad faciem⁵: » et de qua dicit apostolus Joannes, « Si » miles ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est⁶: » et de qua dicitur: « Unam petii a Domino, ut contempler » delectationem Domini⁷: » et de qua dicit ipse Dominus, « Et ego diligam eum, et ostendam me ipsum illi⁸: » et propter quam solam fide corda mundamus, ut simus beati mundicordes, quoniam ipsi Deum videbunt⁹; et si qua alia de ista visione dicta sunt, quæ copiosissime sparsa per omnes Scripturas invenit quisquis ad eam quærendam oculum amoris intendit: sola est summum bonum nostrum cuius adipiscendi causa præcipimur agere quidquid recte agimus. Visio vero illa filii hominis quæ præ-nuntiata est, cum congregabuntur ante eum omnes gentes, et dicent ei: « Domine, quando te vidimus esurientem et » sitientem¹⁰? » et cætera; nec bonum erit impiis qui mit-

¹ Psal. xxvi, 4. — ² Matth. xix, 17. — ³ Zach. xii, 10. — ⁴ Matth. xix, 17. — ⁵ I Cor. xiii, 12. — ⁶ I Joan. iiii, 2. — ⁷ Psal. xxvi, 4. — ⁸ Joan. xiv, 21. — ⁹ Matth. v, 8. — ¹⁰ Id. xxv, 37.